

Overgang van eenige aanzienlijke Belgen uit de Rooms-Catholieke in de Protestantsche kerk : uittreksel uit de handelingen van den kerkeraad der Protestantsche gemeente van Luik

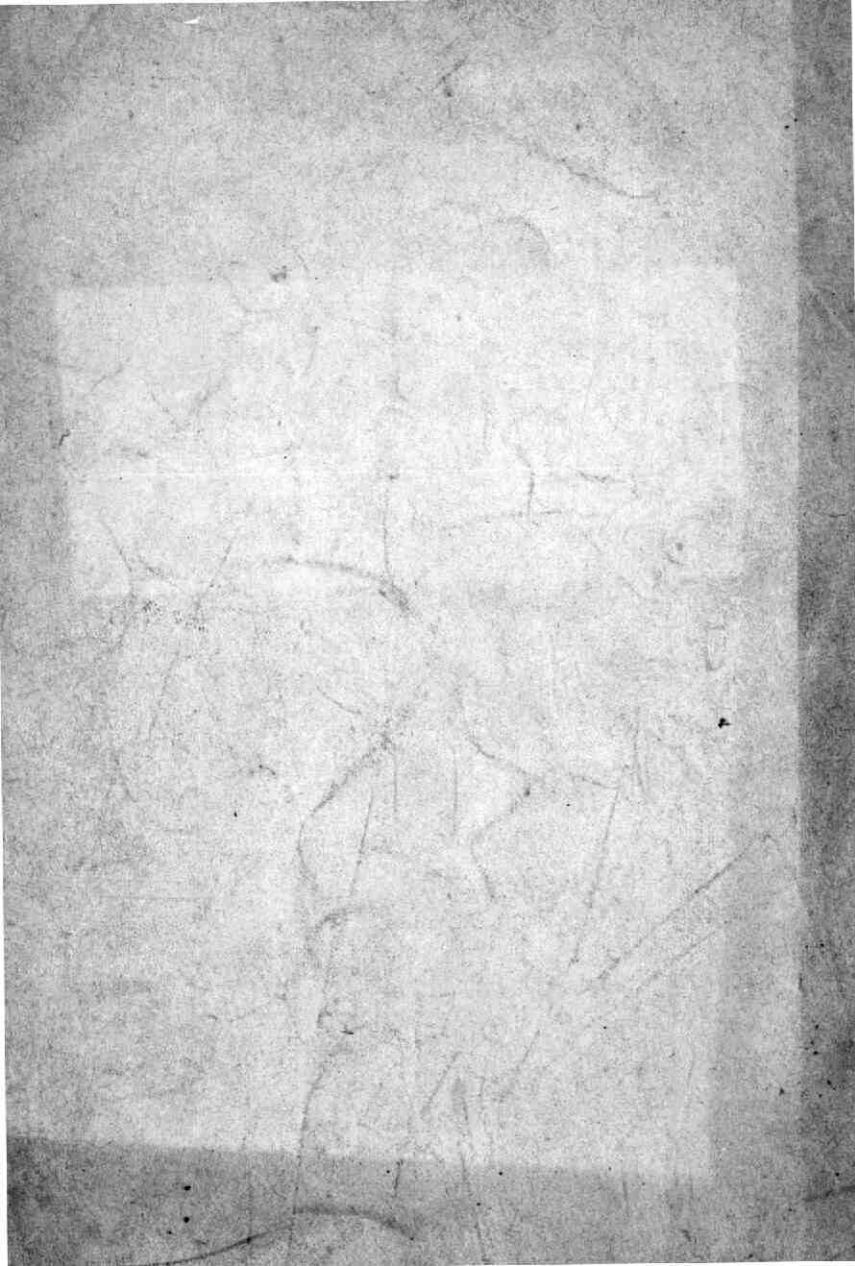
<https://hdl.handle.net/1874/233878>

320C104

mm 10378

**CENTRALE OUD-KATHOLIEKE
BIBLIOTHEEK**

Universiteits-Bibliotheek, Utrecht

320 C 107

OVERGANG

VAN

EENIGE AANZIENLIJKE BELGEN

UIT DE

ROOMSCH-CATHOLIEKE

IN DE

PROTESTANTSCH KERK.

UITTREKSEL

UIT DE

**Handelingen van den Kerkeraad der Protestantsche
Gemeente van Luik.**

NAAR HET FRANSCH.

TE ARNHEM,
BIJ G. W. VAN DER WIEL & Co.
1878.

UITTREKSEL

UIT DE

Handelingen van den Kerkeraad der Protestantsche gemeente van Luik.

Zitting van 3 Mei 1875, te acht uur des avonds,
ten huize van den ondergeteekenden Voorzitter des
Kerkerads.

Tegenwoordig:

1. De heeren Pradez, Nonnenberg, Spirlet, Arendt,
Krämer en Demoulin, Voorzitter en Leden van den
Kerkeraad.
2. De heeren Brückner, Rüfes, Schmidt, Joiris en
Trébiliani, Leden van den vertegenwoordigenden Raad.
3. De heer Bost, Predikant te Verviers, en, door hem
voorgesteld:
4. De heer en mevrouw Ernest Orban,
» » » » G. Frère—Orban,
» » » » Neef—de Rossius,
» » » » L. T. G. Piette, met hun
oudsten zoon.

Na den zegen van God op deze bijeenkomst te hebben
afgesmeekt, wordt door den Voorzitter gewezen op het

gewicht der zaak, die zal plaats vinden; de aanneming der vier bovengenoemde gezinnen tot leden der Protestantsche Kerk in 't algemeen en der gemeente van Luik in 't bijzonder. Hierop noodigt hij den heer Bost uit, om zich tot tolk te maken van de vier, door hem hier ingeleide, geachte familiën, opdat het blijke, waarom zij zich hebben aangemeld bij de vertegenwoordigers der Protestantsche gemeente hunner woonplaats.

De heer Bost neemt daarop het woord in dezer voege.

»Gij weet reeds, Mijne Heeren! waarom het hier te doen is. Eenige gezinnen, die het zeldzame geluk hebben, dat man en vrouw dezelfde liberale denkbeelden koesteren, betoonen den moed, om hun gedrag in overeenstemming te brengen met hunne denkbeelden, zonder zich te storen aan het gepraat, dat mogelijk over hen zal ontstaan.

»Hun stap is een gevolg van het verlangen, om aan een tweevoudig gevaar te ontkomen, aan dat van de zuivere en naakte vrije gedachte en aan dat van het Catholicisme. Ik zou wel willen zeggen: zij willen noch de vrije gedachte zonder de godsdienst, noch de godsdienst zonder de vrije gedachte. Voor zich zelve en voor hunne kinderen verlangen zij toe te treden tot eene gemeenschap, tot eene vereeniging van aanbidders van God, om steeds de macht te hebben, die uit deze eendracht voortvloeit. Maar van den anderen kant kunnen of willen zij hunne vrijheid van geest en onafhankelijkheid van oordeel niet prijs geven. Zij zouden dus, is het mogelijk, noch gaarne alleen staan, noch zich voegen bij eene kerkgemeenschap, die hun eene geloofsbelijdenis afvergte, welke met hunne denkbeelden niet te vereenigen ware.

»Wat moesten zij dus? Ik zeide hun, wat zij reeds ten deele wisten, dat zij in de gemeente van Luik een aantal menschen zouden vinden, die aan de zoogenoemde *orthodoxe* denkbeelden vasthouden, en een aantal, die zich liever zouden aansluiten aan 't geen men het *liberale* Protestantisme noemt.

»Daarom nu, dewijl gij het verschil van denkbeelden

toelaat en geene eenvormigheid van geloofsovertuigingen oplegt, zijn deze gezinnen u komen vragen, om hen in uwe godsdienstige gemeenschap op te nemen. En gij hebt broederlijk de armen geopend, om hen te ontvangen.

»Het is niet zonder ontroering, noch zonder een diep gevoel van verantwoordelijkheid, dat ik het woord voer in deze bijeenkomst, waar ik ten deele de vrucht zie van mijn eigen werk (*). Ik heb daar alleen een deel aan. En, als men wil, maar een klein deel; want het geldt hier gezinnen, die zelve de verantwoordelijkheid van dezen gewichtigen stap op zich nemen, en gij zijt het, Mijne Heeren! die hun den toegang tot de gemeente, welke gij vertegenwoordigt, opent. Maar voor het deel, hoe groot of klein, dat mij toekomt, bid ik God van ganscher harte, dat Hij het werk onzer handen zegene en ons allen geve, dat wij ons altijd mogen verblijden over 't geen wij heden doen.

»Wij hebben geene reden om te twifelen, of ons deze zegen van God wel zal geschonken worden. Integendeel; alles loopt samen, om ons te doen denken, dat 't geen wij doen, wèl gedaan is. Onze vrienden, deze nieuwe vrienden, die tot ons overkomen, hebben om geene lage belangen tot dezen stap kunnen besluiten. Onze Protestantsche gemeenten in België zijn geen middel, om tot eer en aanzien te geraken. Daarin verheug ik mij, en gaarne zeg ik: Gelukkig ware de Christelijke Kerk, indien zij zich altijd verre van die eere en grootheid hadde gehouden!

»Deze gezinnen brengen u, wat altijd de wezenlijke rijkdom der Christenheid zal zijn. Hierdoor versta ik (of-schoon dit voordeel nu in dit geval aanwezig is) toch niet den steun en het gezag van namen, die eene algemeene achting genieten. Ik versta er door het verlangen om wèl te doen, de oprechtheid en den wil om God te dienen en in de waarheid te leven. In één woord: zij komen

(*) Bost, de moderne predikant van Verviers, had deze mannen en vrouwen onderwezen, daar zij hem verkozen hadden boven den orthodoxen predikant van Luik, Pradez. Dit hinderde echter Pradez niet, om hen in zijne gemeente op te nemen. 't Is een voorbeeld van edele verdraagzaamheid.

tot u met godsdienstige behoeften, in de overtuiging, dat uwe gemeente bezit, wat noodig is, om ze te bevredigen.

»Is dat niet, inderdaad, de beste en veiligste rijkdom eener Kerk, dewijl deze Kerk, om zulke eerbiedwaardige behoeften te vervullen, al dieper moet indringen in de mijnen van het Evangelie van Jezus Christus of van de gemeenschap met God?

»Ik behoef u er niet op te wijzen, in welke mate de stap, dien zij nu doen, een bewijs is van moed en oprechtheid. In onze tegenwoordige samenleving zou de openbare meening gaarne toegankelijk zijn voor buigen en plooiën in karakter en gedrag. Zelfs keurt zij af, wanneer sommigen zekere ongerijmde vooroordeelen open en rond durven trotseeren.

»Voorts vertrouwen deze gezinnen u hunne kinderen toe, dat, is het kostbaarste, wat zij bezitten. Dat doen zij in de overtuiging, dat zij bij u den eerbied voor twee even goddelijke zaken zullen vinden: voor den *godsdiens*t en de *vrijheid*. Zij zijn diep getroffen, het verblijdt mij dit uit hun naam te kunnen verklaren, over de onbekrompen zienswijze, welke gij bij deze gelegenheid aan den dag legt. Zoowel van de eene als van de andere zijde schijnt mij de geest, die ons in de belangrijke bijeenkomst van dezen avond bezielt, volkomen te voegen aan de Christelijke Kerk.

»Daarom geven wij met vol vertrouwen deze geheele zaak over in de handen van Hem, wiens zegen wij bij den aanvang hebben ingeroepen.”

De Predikant van Luik antwoordde hierop aldus.

»Dierbare geloofsgenooten!

»Uit naam van den Kerkeraad, die eenstemmig zich er voor heeft verklaard, uit naam derhalve van de gemeente,

welke hij vertegenwoordigt, verklaar ik met vreugde, de vier achtingswaardige gezinnen, die hier tegenwoordig zijn, tot leden onzer gemeente, en wel op de wijze, welke de heer Bost in hun naam zoo even heeft bloot gelegd.

»Hoe diep de klove zij in het leerstelsel, wij durven van beide zijden daarover heen stappen, om samen God te aanbidden en elkander broederlijk te helpen, om Hem te dienen, gelijk Jezus Christus ons heeft geleerd, in geest en waarheid. Zóó volbrengen wij hier, zonder opzien te baren, eene daad, die waarlijk niet zonder belang is.

»Nog nooit, zoover ik weet, heeft men *orthodoxen* en *liberalen*, gelijk men ons noemt, elkander op zoo opene en ronde wijze de hand van vereeniging zien toereiken, als wij nu doen. En dit sluit van weerskanten niets minder in, dan de verwerping van alle menschelijk gezag in zake van geloof. Het Protestantisme doet daarmede een grooten stap voorwaarts; en België, waar deze ontwikkeling der Hervorming tot stand komt, geeft aldus aan de wereld, na andere voorbeelden, ook dit van vooruitgang op godsdienstig gebied.

»De zaak, die mij recht geeft aldus te spreken, ik meen, de vereeniging, die heden tusschen ons plaats grijpt, is van de eene en de andere zijde eene daad van moed, die alleen uit vaste *overtuiging* (*conviction*) kan ontspruiten.

»Wat u betreft, Kinderen van België! die geboren, gedoopt en opgevoed zijt in den boezem der Roomsche Kerk, en er nu uitgaat, om u bij de Christelijke Hervormde Kerk te voegen, gij hebt, om tot zulk een stap te komen, den zeldzamen moed gehad, om de openbare meening te durven braveeren. Deze meening nu is werkelijk — ik bedoel niet die der dweepers — dat ieder moet blijven in de Kerk, waarin hij geboren is, en de godsdienst zijner vaderen, welke die ook zij, moet behouden. Veranderen van godsdienst — 't geen men u zal voorwerpen, dat gij gedaan hebt — hoe dwaas, hoe afgrijselijk is het, in de oogen van het groote publiek, dat zijn licht ontvangt van de priesters! Hun taal herhaalt men, en zoo zal men het

woordenboek van scheldnamen gaan uitputten om ze op u uit te storten, zonder op te merken, dat men door van het *statu quo*, (het blijven die men eenmaal is) iets heiligs te maken, ook evenzeer schande werpt op de Protestanten, die Catholiek worden, als op hen, die het tegendeel doen.

»Nog iets anders ziet men dan voorbij, dat men namelijk erge schande brengt over de eerste Christenen. Want indien gij berispelijk zijt, gij, die blijft in de Christelijke Kerk, terwijl gij den leugenachtigsten van hare vormen verlaat, om u aan een anderen aan te sluiten, die minder leugens heeft: — indien gij berispelijk zijt, wat moet men dan zeggen en denken van hen, die in de eerste eeuwen van onze jaartelling, om Christenen te worden, de Joodsche of Heidensche godsdienst van hunne vaders en van hunne kindsheid verlieten? Voorzeker, niets is stompzinniger dan de vrees voor vooruitgang. Maar in zake van godsdienst is deze zienswijze die van den grooten hoop, welke voor zich gezag eischt. En nu buigen zich zoo vele verlichte menschen voor dit vreemdsoortig gezag, dat zij, die het voorbeeld geven van het te trotseeren, werkelijk moed betoonen.

»Wij ook hebben den moed een voorbeeld te geven! Ik meen nu niet als Protestanten, die met u de dwalingen en misbruiken en het aangematigde gezag van Rome's Kerk verwerpen. Dit juk, hetwelk nog op zoo velen drukt, doch waaraan gij u nu onttrekt, is door de Protestanten sinds lang afgeschud. Maar dat juk is bij ons vervangen door twee andere, die wel niet zoo zwaar, maar toch jukken zijn, waarvan men de zwaarte reeds lang had moeten gevoelen.

»Ik bedoel, de onderwerping van de Kerk aan den Staat, en vooral de slavernij van het geloof onder formulieren. Ik heb zelfs eigenlijk niet te spreken dan over het tweede juk; want wat het eerste betreft, daarvan merkt men in België niets. En waar het meer of min pijnlijk zich elders laat gevoelen, daar moet men wel zich er aan onderwerpen, totdat de Staat het afschaft, en zich intusschen er mede troosten, dat hierdoor geen inbreuk wordt geleden

op de vrijheid van het geloof, dan in zooverre als de Staat geloofsformulieren handhaaft, die de zestiende eeuw ons heeft nagelaten.

»Laat ons niet al te hoog opzien tegen eene eeuw, die licht verspreid heeft over zoo vele dwalingen en de bijl gelegd aan zoo veel misbruiken. Laat ons erkennen, dat zij niet alles heeft gedaan, en voegen wij er dadelijk bij, dat zij alles niet konde doen. De brandstapels, door Protestanten in de zestiende eeuw opgericht, daden van een geheel Roomsche grofheid, zijn niet de eenige feiten, die bewijzen, dat de Hervorming toen nog eerst was begonnen en dat de eerste bestrijders van Rome een korter of langer tijd zelve met haar vergif besmet bleven. Zelfs tegenwoordig, nu de Protestantsche Kerk sedert lang het monopolie van gewelddadige vervolgingen heeft overgelaten aan haar, die zich het recht daarvan aanmatigt, heeft zij ook hare vervolgingen en aanmatigingen, door de hand van broederschap en den naam van Christenen te weigeren aan hen, die hare geloofsbelijdenis niet volledig ondertekenen. Kan men het begrijpen, dat meer dan drie eeuwen verlopen zijn sedert het begin der Hervorming?

»Nog eens, laat ons geene te strenge rechters zijn van die groote eeuw, welke in geheel andere toestanden dan die van onzen tijd verkeerde. Misschien scheen het toen onmogelijk of gevaarlijk, dat men alle gezag van leerstellingen ter zijde zou zetten; misschien dacht men er niet eens aan. Hoe dit zij, toen men het gezag van Rome verwierp, gevoelde men behoefte er een ander voor in de plaats te hebben. En het eerste, waaraan men dacht, was natuurlijk dat van den Bijbel. Men kon ook waarlijk geen beter kiezen. Doch nu kwam de grondkwaal van het stelsel, een gezag te willen hebben, ook dadelijk voor den dag.

»Een stand van zaken, waarin

Paus is ieder Protestant
Met zijn Bijbel in de hand,

kon niet anders dan twisten voortbrengen over den zin der bijbelsche uitspraken. Ziet, om één groot voorbeeld te noemen, Arminius en Gomarus. Eenstemmig in het erkennen van het gezag des Bijbels, waren zij niettemin in twist over meer dan ééne leerstelling, welke op dezelfde bladzijden van hetzelfde boek de een zag en de ander niet zag. Dit is niet alles. Er bestond geen godgeleerd stelsel, hoe vreemd ook, of deszelfs aanhangers meenden het te kunnen bouwen op eenige plaats van het heilige boek, 't geen aanleiding gaf tot een geestvol Latijnsch versje, 't welk den Bijbel aldus beschrijft:

In dit boek zoekt elk zijn leer,
En vindt ook de zijne weer.

»Toen nu het Protestantisme toch volhield met eenheid van leer te droomen en de ervaring de onmogelijkheid deed zien, om haar door het gezag des Bijbels te handhaven, kwam men tot de slotsom, dat de zin der Heilige Schriften door een ander gezag moest bepaald worden. Natuurlijk niet door dat van Rome; maar door welk dan? Geleerden, die het best in den Bijbel te huis waren, zetten zich aan 't werk, ongeveer zoo als de scheikundigen, om door allerlei proeven en reagentia, op de Schrift toegepast, als neerslag het christelijk leerstelsel geheel en zuiver er uit te verkrijgen. Men erlangde door deze proefnemingen formulieren, die op het woord van God geleken, zoo als de tuinen van Versailles op de natuur. Desniettemin werden deze formulieren wetboek en banier onder den naam van *geloofsbelijdenissen* (*confessions de foi*). Eene geloofsbelijdenis kwam er aan 't licht van Augsburg, van la Rochelle, eene Anglicaansche, Helvetische, Nederlandsche: — allen min of meer in denzelfden tijd. Kon daardoor gegeven en voor altijd behouden worden, wat de Protestanten wenschten: de zuiverheid en daardoor de eenheid van leer? Het groot aantal en de vele onderlinge afwijkingen van deze gedenkstukken zelve zeiden daarover reeds zoo veel, dat men de uitkomst kon vermoeden van de ervaring, die men zou opdoen.

»Men moet van de ervaring gaan leeren. Drie eeuwen zijn nu zonder vrucht besteed, om op het Protestantsch beginsel van vrij onderzoek het Roomsche beginsel van leerstellig gezag in te enten. Het is dus wel tijd, eindelijk tusschen deze twee eene besliste keuze te doen; ze blijken toch zoo onvereinigbaar te zijn als de dienst van twee heeren. En kiest men voor de Hervorming, dan moet men den plicht, om niet te zeggen, de noodzakelijkheid, erkennen, om het vrij onderzoek over de bijbelsche openbaring onbelemmerd toe te laten.

»Het is vaak nuttig, ja noodig, zijne geloofsovertuigingen geregeld uit te spreken voor hen, die buiten zijn. Met dit doel schreef bijv. Justinus de Martelaar zijne *Apologie van den christelijken godsdienst*, en Calvijn zijne beroemde *Institutie*. Maar zulke geschriften of eenige andere formulieren te doen dienen, om de geloofsgenooten te overheerschen, dat is, er misbruik van te maken.

»En waartoe zou het helpen? Zou het doel, om de Kerk tegen den aanval van dwalingen te beveiligen, er wel eenigszins door bereikt worden? Helaas, neen! Ware er mede te bereiken, dat men door veroordeeling al de ketterijen van gister en heden kon afsnijden, dan zou zich morgen een andere openbaren, welke men niet had kunnen voorzien. En ziedaar, het formulier zonder kracht. Men zou het bij elke nieuwe gelegenheid weder moeten ter hand nemen, om het aan te vullen. Zoo zou men de dwaling moeten beoorlogen, gelijk Demosthenes de Atheners beschuldigde, dat zij met Philippus deden, door maatregelen, die altijd te laat kwamen, vergelijkbaar, zeide de Grieksche redenaar, met het vechten van een lomperd, die, na elken ontvangen slag, de hand naar de gekwetste plaats brengt, en gedurende dien tijd zich op andere plaatsen weder laat wonden.

»Wel is het geen geringe fout van die formulieren, dat ze van nature krachteloos zijn, maar er komt nog bij, dat hun, wat hun afkomst betreft, een gebrek aankleeft, waardoor ze met geheele verlamming worden geslagen. Geene dier gemeenschappelijke geloofsbelijdenissen heeft ooit

gehad of zal ooit hebben dien graad van echtheid, welken zij zou behoeven, om tot regel en wet te kunnen dienen. Zij is de oprechte uitdrukking van het geloof des mans die haar opstelde, en ook nog, ofschoon reeds in mindere mate van juistheid, uitdrukking van de geloofsmeeningen dergenen die haar afkondigden en van eenige anderen, die haar aannamen. Maar voor de overige geloovigen, dat is voor bijna 't geheel van hen, van wie zij gerekend wordt het geloof uit te drukken, is dit gedenkstuk, 't welk als een kleed uit het magazijn geheel afgewerkt tot hen komt, niet zoozeer eene geloofsbelijdenis als wel een pasklaar gemaakt *geloofskleedje* (*confection de foi*). Die dit formulier ter overname zouden willen opleggen, schijnen wel te denken, dat het Woord en de Geest van God niet voldoende zijn, om de Kerk te bewaren en geven derhalve eene belijdenis van geloofsgebrek. Voor die allen, die zich door het formulier de handen laten binden, zonder zelfs de drie vingers, die de pen houden, vrij te laten, is het eene *geloofsvernietiging* (*confiscation de foi*).

»Zijn de formulieren ongeschikt om het geloof te regelen, onmachtig om het te herstellen, als het op een dwaalweg geraakt, en om het te steunen, als het wankelt: — ze zijn nog krachteloozer om het te doen ontstaan. Ze hebben nooit iemand er toe gebracht en zullen er nooit iemand toe brengen, dat hij een geloovige wordt. Het geloof wordt uit andere bronnen geput. Het wordt geboren uit de harmonie van drie stemmen, die spreken tot ieder, die hooren wil: de rede, het geweten en de openbaring; drie stemmen, waarvan de beide eersten ons uitnoodigen, om het oor aan de derde te leenen en voor deze dienen tot inleiding bij onze ziel. Allen, die het geluk hebben de stem van God te vernemen, zullen verklaren, dat zij aan hunne rede en aan hun geweten, geholpen door den steun van Boven, het hebben te danken, en nooit aan de macht van een opgelegd formulier. Wat mij betreft, het is niet op het geloof van een ander, dat ik ooit in den Bijbel eene openbaring heb gezien. Gewis, indien de Heilige Schrift voor mij het woord van God is,

dan is zij dit niet, men versta mij goed, krachtens een leerstellig gezag door menschen op mij uitgeoefend. Ik begrijp volstrekt niet, hoe Augustinns heeft kunnen zeggen, dat hij niet aan den goddelijken oorsprong des Evangelies zou gelooven, indien hij er niet toe ware gebracht door het gezag van de Kerk.

»Neen, het is den mensch onwaardig, zich voor dat gezag te buigen! Daarvoor zou ik nooit mijne wapenen hebben afgelegd. Wanneer de Kerk, gewapend met al hare overleveringen en geloofsbelijdenissen, wanneer geheel de menschheid als een enkel mensch zich had verheven, om mij door hare getuigenis den Bijbel als Woord van God op te dringen, dan zou ik mij nog hebben voorbehouden de zaak te onderzoeken. Trots alle getuigenissen zou de verzameling der godspraken misschien nu nog niets voor mij zijn dan een boek, indien niet uit dat boek zelf mijn hart eene zachte en machtige stem had hooren fluisteren, gelijk geen sterveling ooit heeft kunnen voortbrengen, en die ik gevoelde, dat noch uit het Oosten, noch uit het Westen, noch uit de woestijn kon voortkomen. Toen gaf ik mij over, maar, gelijk eene ziel zich alleen kan overgeven, vrij en zonder dwang.

»Ware eenig menschelijk gezag daar tusschen gekomen; hadden geleerde mannen, of wie ook, besloten mij den Bijbel over te geven, als een op een goeden dag uit den hemel gevallen boek, gelijk de Diana van Epheze; of waren zij, zonder dit te beweerden, gaan redeneeren, alsof zij het beweerden; hadden zij dan bij het goddelijk boek hunne menschelijke uitlegging gevoegd en besloten met het dreigement: »Gij zult gelooven, of ellende over u:» — wie weet, of deze hatelijke tusschenkomst op mij niet de uitwerking had verkregen, om mij de goddelijke waarheid zelve gehaat te maken.

»Allen, die dergelijke ervaring hebben opgedaan, gevoelen zich weinig gestreeld met een plan, om zich tot heerschappijvoerders op 't geloofsgebied te verheffen, en veel meer geneigd, om te wenschen, dat hij, wiens stem zij het geluk hadden te hooren, ook zelf tot de anderen spreke.

»Welkom dan gij, zoo als gij zijt, gij, die moe van Rome tot ons overkomt, en even als wij, niemand dan Jezus Christus tot Meester wilt hebben. Mogten wij samen zijn juk zoo dragen, dat wij het van dag tot dag lichter en zachter vinden! Mogten wij tevens, ten nutte van zijn rijk, dat van waarheid en vrede, die achting bevorderen voor persoonlijke *geloofsovertuigingen* (*convictions de foi*), waarvan wij hier van de eene en van de andere zijde een voorbeeld geven!»

De ouderling Nonnenberg maakte zich tot den tolk van het leeken-bestanddeel des Kerkerads, door op zijne beurt eenige warme woorden te spreken, ten einde te doen gevoelen, dat geheel de Kerkeraad instemde met de toespraak van den Voorzitter en hij dus van harte het welkom kon toeroepen aan de vier gezinnen door den heer Predikant Bost in de vergadering ingeleid.

Dankzegging aan God, door dezen laatste op verzoek van den Voorzitter uitgesproken, eindigde de bijeenkomst des avonds te tien uur.

Volgde de handtekening der zestien personen, boven genoemd.

Voor eensluidend afschrift,
G. PRADEZ, Predikant.
